

NOVIČKA

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. James Bleiweis.*

Tečaj X.

V saboto 21. februaria (poznizimna) 1852.

List 15.

Graničar.

(Balada, po nemškem.)

Po straži tiho gor in dol
Koraka graničar,
Ne sliši nič, ne vidi nič,
Ko bil bi mertva stvar.

Že mnogo dolgih let se ni
Ne smejal, ne solzil,
Ko serce mu iz jekla bi
Obraz iz kamna bil.

Mu sablja, puška dan na dan
Se v solncu lesketa,
Počernjena kot saje ga
Jermena križata.

Njegove berke zvihane,
Nikjer mu para ni,
Oko pa mu stermi in mre,
In lice mu bleđi.

Pred desetimi leti še
Cvetelo lice je,
Oko se bistro bliskalo,
Ki zdaj stermi in mre. —

Nad dolom po dolžnosti je
Na straži nekđaj stal,
In gledal klavern dol, kjer je
Otrok cvetice bral.

V dolino vsipa kuga smert,
In z grozo vse navda,
V dolino, kjer prebiva mu
Preljuba mamica.

Ne vé, če zdrava, živa je,
Če grob jo krije žé,
Saj gor nobeden ne
Nobeden dol ne smé.

Tak u tamni noči klavern
Skalovja vèrh stoji,
Ozira se v dolino dol,
In serce ga bolí.

Pa bolj bolí še mamico,
Prestaro mamico,
Ne more biti sama več,
Preveč ji je teškó.

Pri sinu so vse misli nje,
Saj mora vediti,
Kak se godí, kako mu gre,
Ga mora viditi.

In v černi noči pleza gor:
»O Bog! dovoli mi,
»Da čujem iz njegovih ust
»Le dve besedici!«

Gromí in bliska strašno se,
Vetrovi tulijo,
Na čelo znoj ji stopil je,
Ji sape zmanjkalo.

Sedaj dospè skalovja vèrh:
»Kdo si?« — čuvaj kriči —
Koleni pa omaga ji,
Ne vé, kaj se godí.

In v drugo krik doni: »Kdo si?«
Besedo ji zapre,
Če tudi sina stražnika
Spoznala dobro je.

Že v tretje, ah: »Kdo si?« gromí
Beseda stražnika;
Glasiti se — prepozno je! —
Je puška počila.

»Ti skupil si!« renčí čuvaj,
Nabije puško spet,
Pa zdajci v sercu jame ga
Tak hudo hudo sklet'.

Ko da bi krogla v persih mu
Tičala, se mu zdi,
In vendar vest ne grize ga,
Si svest krivice ni.

In luna obličje bleđo zdaj
Z oblakov pomoli:
»Kdo bil je, ki si upal je
»Tù gor priplezati?«

In kakor kamen ostermi,
Ko bližej se poda,
Ker tù leži predertih pers
Njegova mamica. —

Od tod se ni še graničar
Ne smejal, ne solzil,
Ko serce bi iz jekla mu
Obraz iz kamna bil.

Zatorej lice mu bleđi,
Stermi in mre oko,
Ker vedno vidi pred očmi
Kervavo mamico. Cegnar.

Gospodarske skušnje.

(Poznati, da je krava breja) je gospodarju dostikrat važna reč, pa je tudi včasih zelo težavna. Večidel se pravi, da je krava breja, ko se po biku ne poja več. Ali to ni vselej gotovo, in toliko manj se zamore gospodar na to zanašati, ako je še le kravo kupil in njenih lastnost ne pozná. Go-

tove skušnje učé, da se brejost v prvi polovici (v prvih 5 mescih) ne da in ne more gotovo spoznati; marsikdo se je že opekel, ki je v tem času „da je“ ali „da ni“ za gotovo terdil. Nobeno znamenje v tem času ni gotovo. — Še le ko se brejost polovici časa bliža, prihaja vamp večji, zlasti na stranéh pod lakotnicama, in ostane tak tudi takrat, ko je živina lačna; na to je tedaj gledati. V 6., 7. mescu in vedno ložje do 9. mesca se pa da tèle skozi vamp ošlatati ali viditi, ako se v trebuhu premika, in to je gotovo znamenje brejosti krave.

Hočes tedaj tèle ošlatati ali čutiti: jeli se premika, vstopi se na desno stran kravjiga vampa, in glej nekoliko časa: ali kakošno premetovanje zapaziš. Nar beržeje boš pa to vidil, ako kravo ogleduješ, ko se z merzlo vodo napaja, — merzla pijača tako rekoč prestraši telička, da se zgane, in to vidiš na trebuhu. — Druga skušnja je: da položiš dlan na desno stran trebuha pod lakotnico; je krava breja, boš čutil pod kožo glavo ali kakošen drug del telička. — Tretja skušnja je, da s pestjó rahlo v trebuh na tistem mestu suneš: čutil boš premikanje mladiga, ki si ga s pestjó odrinil. — Četerta skušnja se napravi z mlekam berž spod krave o prvi jutrajni molzi; kani namreč nekoliko kapljic tega mleka v kozarec hladne vode, in pazi kaj se z mlekam godi: se mleko berž po vodi raztopí, ima biti to znamenje, da krava ni breja; grejo pa kapljice bolj gosto na dno vode, je to znamenje brejosti. Nekteri hvalijo to skušnjo, da je gotova; mi nočemo tega naravnost terditi, vunder je tudi naravnost ne za-veržemo. Naj se tedaj poskusi, kadar gotovosti ni. Še ena skušnja je po notranjih delih; ta pa je le reč živinozdravnikova.

(Pomoček, kako suho meso itd. červov obvarovati) je bil v 11. listu Novic nasvetovan. Ni ga boljšiga, kakor je ta: Kersnika mesca, ko se po starih skušnjah, vse sorte merčes oživi, napravi pod poln kotel vode na ognjišu velik oginj, tako, da voda prav hudo vrè. Sedaj prinesi meso, slanino itd. k ognjišu; dva urna človeka morata pomagati; eden kosove mesa v vrelih kropu kake 3 ali 4 minute stanovitno derži, da vročina vès merčes v mesu pokončá, — če je pa kos mesa dolg, ga je pa treba okoli obrniti, in ravno tolikanj časa tudi na drugim koncu v vrelih kropu deržati. Drugi pomagač pa vzame od perviga vsak kosec mesa v roke tako, da ga more urno s suhim presejanim bukovim pepélam prav na debelo poštopati. Potem se obesi vsak kosec proti na pripravno palico. Kakor hitro je vse to storjeno, se morajo vse palice, na kterih že s pepé-